

† PROFESOR DR. JOSIP ŽONTAR

Dne 24. aprila se je iztekla življenjska pot odličnega slovenskega znanstvenika prof. dr. Josipa Žontarja. Na tem mestu se moramo spoštovanega pokojnika spominjati kot sorojaka, ki je bil najtesneje povezan z loškim muzejstvom od vsega začetka. Pokojni profesor se je sicer rodil na Jesenicah, toda vso nežno mladost je preživel v Škofji Loki, nedaleč od Sv. Duha, od koder poteka njegov rod. Zgodaj ga je pripeljala pot v Kranj, kjer je študiral gimnazijo, ki jo je odlično končal tik pred začetkom prve svetovne vojne — leta 1914. Po odlično opravljeni maturi se je posvetil študiju zgodovine in zemljepisa. Ker takrat Slovenci še nismo imeli svoje univerze, se je odpravil na Dunaj, kjer se je ves predajal samo študiju. Tam je 1919 promoviral za doktorja zgodovine, hkrati je pa dovršil

tudi šolanje v Inštitutu za avstrijsko zgodovinsko raziskovanje. V naslednjih letih je študije nadaljeval še na pravni fakulteti v Ljubljani; leta 1930 je drugič promoviral — tokrat je postal doktor pravnih ved.

Po končani prvi vojni se je posvetil srednješolski službi. Po prvem doktoratu je do 1923 služboval na srednji šoli v Ljubljani in v Celju. Ker je želel poglobiti svoje znanje v pravni in gospodarski zgodovini, je bil 1923 na lastno prošnjo razrešen srednješolske profesure za eno leto. Odpravil se je na Dunaj, kjer je bil njegov učitelj predvsem prof. Alfons Dopsch. Po povratku v domovino se je ponovno zaposlil v srednji šoli. Do 1925 je poučeval v gimnaziji v Nišu, od 1925 dalje pa na gimnaziji v Kranju vse do 1950. V vmesnih letih mu je vojna doba prekinila njegovo pedagoško delo, kajti okupator ga je kot pomožnega nastavljenca dodelil arhivu in muzeju v Kranju. Še kot gimnazijski profesor je bil takoj po vojni postavljen za privatnega docenta za pravno zgodovino na pravni fakulteti v Ljubljani; leta 1950 je bil na isti fakulteti imenovan za honorarnega predavatelja narodne pravne zgodovine; tam je predaval do 1952. Vmes je bil 1950 iz Kranja službeno premeščen na ekonomsko fakulteto v Ljubljano kot znanstveni sodelavec Inštituta za politično ekonomijo. Tam je deloval vse do 1958, ko je bil upokojen. Odtlej je do smrti živel kot upokojenec v Kranju.

Že kot srednješolski profesor, še bolj pa v letih, ko se je lahko nemoteno predajal znanosti, je bil spoštovani pokojnik neumoren v znanstvenem ustvarjanju. Njegova znanstvena vnema ni popustila tako rekoč vse do zadnjega, kar zgovorno dokazuje njegova bogata bibliografija del, ki jih odlikuje izredna, občudovanja vredna temeljitost. Tik pred vojno se je oddolžil svojemu Kranju in mu je napisal zgodovino, kakršne ne premore nobeno naše mesto. Spoštovanje vzbujajo bogate opombe, ki že same po sebi dokazujejo, s kakšno te-

meljitostjo se je lotil pisanja zgodovine mesta, kjer si je osnoval svoj dom. Knjiga je že zdavnaj pošla, zato je treba tem bolj pozdraviti sklep ustreznih faktorjev, da publicirajo v najbližji prihodnosti v ponatisu novo izdajo, ki naj ohrani v nespremenjeni obliki osnovno besedilo; dopolnjen naj bo le tekst o arheologiji, ki je v zadnjih desetih letih izredno napredovala in odkrila obsežna najdišča tudi v Kranju in njegovem območju.

Sicer so pa rezultati Zontarjevega bogatega ustvarjanja zajeti v dolgi vrsti del, ki jih je objavljajal pred vojno in po njej v vseh ustreznih domačih glasilih, njegovo ime pa najdemo pogosto tudi med sodelavci raznih inozemskih uglednih revij. Prav posebno se ga moramo spominjati kot neumornega sodelavca Inštituta Milka Kosa pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani. Mislím predvsem na njegov prispevek v zvezi z Gospodarsko in družbeno zgodovino Slovencev ki, naj bi obravnavala celotno problematiko od samih začetkov pa vse do zadnje vojne (1941). Pokojnik je odlično sodeloval v komisiji, ki je izdelala program za vseh načrtovanih 15 skupin gesel, ki naj bi zajela celotno snov. Eno teh gesel je zajemalo Agrarne panoge, ki jih imamo danes obdelane v dveh zajetnih knjigah (Zgodovina agrarnih panog, I. Agrarno gospodarstvo 1970, 651 str.; II. Družbena razmerja in gibanja 1980, 794 str.). Kot član širše redakcije je pokojnik vsa leta aktivno sodeloval pri vseh debatah in je v veliki meri pripomogel h končni obliki besedil.

Prav posebno pa se moramo spominjati našega pokojnika v zvezi z loškimi muzejem. Spomin mi uhaja v leta pred vojno, v čas, ko smo se z velikim nav-

dušenjem odločili, da ustanovimo v Škofji Loki muzej. Misel je bila skoraj drzna. Saj je vsa Slovenija tedaj premogla le peščico muzejev, ki bi jih mogli prešteti na prste ene same roke. Naš entuziazem ni bil povsod sprejet z navdušenjem. Ko smo v februarju 1939 v Celju polagali temelje za organizacijo strokovnih zborovanj slovenskih zgodovinarjev, smo bili Ločani, ki smo nameravali še v istem letu odpreti v Škofji Loki muzej, kaj prijetno presenečeni, ko je nastopil kot referent tudi prof. Zontar; s posebnim poudarkom je omenil novo Muzejsko društvo v Škofji Loki in z vsem priznanjem je pozdravil snujoči se loški muzej. Ugovori proti naši nameri so odtlej povsem utihnili. Odslej nam je ostal dragi pokojnik vedno zvesto ob strani. Rad se je udeleževal sestankov »loškega profesorskega ceha«, iz vrst katerega je izšla pobuda za ustanovitev muzeja, ni se pa tudi branil sodelovati pri Loških razgledih, ki so postali naše redno glasilo.

Ob bridki uri slovesa je velika množica pogrebcev pokazala, kakšen ugled je užival spoštovani pokojnik. Ob odprtem grobu se je poslovil od drugega profesorja v imenu zgodovinarjev akademik profesor dr. Bogo Grafenauer. Loški muzealci se pa moramo na tem mestu pokojniku še posebej zahvaliti za vse, kar je v svojem dolgem življenju storil za naše muzealstvo. Naj bo dovoljeno tudi meni, da se profesorju Zontarju v svojem imenu zahvalim za dragoceno prijateljstvo, ki naju je vezalo dolga desetletja, zlasti še v letih, ko sva se teden za tednom srečevala v našem inštitutu na Akademiji.

Zapustil nas je poštenjak, v katerem ni bilo zvijače.

Pavle Blaznik